

rapporten & verslagen uit de regio

Juridische (maat)regelen ter bescherming van weidevogels

Met bovenstaande titel verscheen de doctoraalscriptie (59 bladzijden, Leiden, 1985) van Piet van der Meer waarvan wij hieronder, met toestemming van de auteur, de tekst van de samenvatting van de scriptie laten volgen.

De achteruitgang van de weidevogelstand wordt veroorzaakt door twee soorten van bedreigingen:

1. de directe bedreigingen van de vogels en hun broedsels zelf, door de jacht, het vertrapen door vee, het rapen etc.

2. de indirecte bedreiging door de aantasting van de leefgebieden, door ondermeer de intensivering van de landbouw.

Deze bedreigingen hebben geleid tot maatregelen, waarvan een aantal met een juridische basis. Aansluitend op de bedreigingen kunnen deze maatregelen worden verdeeld in **direct** en **indirect** beschermende maatregelen. Het onderwerp van deze scriptie is de vraag: op welk bestuursrechtelijk niveau zijn welk soort van maatregelen genomen, en wat zijn de staatsrechtelijke relevante aspecten van deze maatregelen? Het begrip 'maatregelen' is voor deze scriptie beperkt tot: maatregelen met een publiekrechtelijke basis, welke een (uiteindelijk) de burgers bindende werking hebben.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat, uitgaande van de Nederlandse situatie, er op een aantal bestuursrechtelijke niveau's maatregelen zijn genomen, welke weidevogels kunnen beschermen:

— op het gemeentelijk niveau biedt enerzijds het gebruik van een bepaald aanlegvergunningstelsel in het bestemmingsplan een indirecte bescherming, en het gebruik van bepaalde gemeentelijke verordeningen een directe bescherming.

— op nationaal niveau biedt het stelsel van verboden in de Vogelwet 1936 een nagenoeg volledige directe bescherming van in het wild levende vogels.

— op Europees, EEG-niveau biedt de EEG-Vogelrichtlijn in opzet zowel een uitgebreide directe als indirecte bescherming.

Bestudering van de hier genoemde regelingen leidde tot een aantal conclusies:

a. met betrekking tot de Nederlandse regelingen kunnen twee aspecten opvallend worden genoemd:

1. Dat er op provinciaal niveau geen regelen zijn gesteld ter bescherming van weidevogels, ondanks dat daartoe de mogelijkheid bestaat middels de provinciale verordening.

2. dat de bescherming van weidevogels op gemeentelijk niveau plaatsvindt via de Wet

op de Ruimtelijke Ordening, welk toch niet primair bedoeld is als kader waarbinnen de actieve bescherming van flora of fauna plaatsvindt.

b. van de behandelde regelingen biedt alleen de Vogelrichtlijn (in opzet) die bescherming die noodzakelijk is voor de bescherming van de (weide)vogelstand: zowel een uitgebreide als directe als een indirecte bescherming.

c. de Nederlandse lagere en hogere regelingen hebben hetzij een directe, hetzij een indirecte bescherming als onderwerp.

Bestudering van deze regelen leidde tot de volgende conclusies:

1ste De directe bescherming middels de gemeentelijke verordening is niet noodzakelijk naast de Vogelwet.

2de Gezien de uitspraken van de Kroon is de indirecte bescherming via een aanlegvergunningstelsel tot op zekere hoogte toegestaan.

3de Gezien een aantal internationale verplichtingen zal de Nederlandse regering de Vogelwet 1936 moeten aanpassen.

Het ontwerp-Vogelwet dat daartoe opgesteld is, voldoet slechts gedeeltelijk aan internationale verplichtingen. Belangrijk gemis hierin is de uitwerking van de verplichting tot bescherming van de leefgebieden van vogels.

Om alsnog op korte termijn aan deze verplichtingen te voldoen, wordt ter bescherming van de leefgebieden van weidevogels gewezen op de mogelijkheden die het ontwerp Wet op de Ruimtelijke Ordening en het ontwerp Wet op de Bodembescherming daartoe bieden.

■ P. van der Meer, Centrum voor Milieukunde Rijksuniversiteit Leiden, postbus 9518, 2300 RA Leiden, 071 - 14833, toestel 7422.

Aalscholvers en visserij

Aalscholvers geven, evenals Blauwe Reigers, in eerste instantie de voorkeur aan gemakkelijk te vangen vis. Blijkbaar speelt in het jachtgebied de hoeveelheid en de algemeenheid van de vissen, vissoort in de juiste gewichtsklasse in de samenstelling van het voedsel een belangrijke rol. Interessant is ook dat van de door de Aalscholvers in het IJsselmeer gevangen Voorns tot 20% parasieten hadden, terwijl bij door vissers gevangen Voorns slechts tot 6% met parasieten werden aangetroffen.

In de Untersee (een deel van het Bodenmeer) hebben beroepsvissers gedurende de laatste tien jaar gemiddeld 323.400 kg vis gevangen. Het geschatte visverbruik van de Aalscholvers van september tot maart bedroeg in de zelfde periode circa 5600 kg. De Aalscholver eet dus ongeveer 1,7% van de opbrengst van

de beroepsvissers. De oogst van de sportvissers is daarbij buiten beschouwing gelaten. De opbrengst van de vissers wisselt sterk, ofschoon het aalscholverbestand is toegenomen. Een overeenkomst tussen het bestand van de Aalscholvers en de opbrengst van de vissers kan aan de hand van de gegevens, die verkregen werden in de periode van tien jaar, niet bewezen worden. De schommeling in de oogst van de beroepsvissers ligt van jaar tot jaar in de orde van grootte van zestig ton. Deze ligt dus rond tien maal hoger dan de hoeveelheid vis (circa 5,6 ton per winter) die door de Aalscholver wordt geconsumeerd. Dat er dan ook een samenhang is tussen het aalscholverbestand en de opbrengst bij de vissers ligt onder deze omstandigheden dan ook niet in de verwachting.

De Aalscholver is als viseter reeds vroeger als ongewenste concurrent verklaard, bejaagd en in sommige gebieden zelfs totaal uitgemoord. Sedert het bestand zich dank zij de beschermingsmaatregelen in de broedgebieden begint te herstellen, raakt het probleem opnieuw in de belangstelling.

7de Informatie-Bulletin van de Schweizerische Vogelwarte/ref. in Bericht 24 van de Duitse Sectie van de International Council for Bird Preservation (ICBP).

In het Dagblad 'De Telegraaf' van 13 december 1985 verscheen opnieuw een alarmerend artikel 'Aalscholvers stoten vissers brood uit de mond'. Dit maal zouden de Zeeuwse palingvissers brodeloos dreigen te worden door de Aalscholvers. De derving aan inkomsten schatten de Zeeuwse palingvissers in 1985 op circa 10 miljoen gulden, zo laat de secretaris J. Bolier van de Vereniging Beroeps Aalvissers Zuidwest-Nederland weten.

Zie ook het 'Algemeen Dagblad' van 11 december 1985 waarin wordt vermeld dat in Zeeland 40.000 Aalscholvers foerageren gedurende 200 dagen per jaar. Ze zouden 8 tot 11 miljoen gulden schade aan de vissers toebrengen door 4 ons vis per dag te eten.

In antwoord op het bericht in het 'Algemeen Dagblad' schreef Pierre Maréchal (Stichting Mondiaal Alternatief, project Ecologische en Economische Betekenis van Vogels) het volgende op 16 december 1985 aan de redactie van dit blad:

Volgens de EG-Vogelrichtlijn, in werking sinds 1981, is zowel de Aalscholver alsmede zijn biotoop beschermd.

Aalscholvers behoren tot de natuurlijke aankleding van Nederlandse watergebieden. Bovendien vormen zij door hun voorkomen een indicatie over de kwaliteit van het water. Er is ons geen studie bekend waar uit zou blijken dat het voorkomen van Aalscholvers in open water negatief zou zijn voor de populaties vissen. Integendeel, door hun wijze van vissen en biologische voorkeur wordt in feite 'zieke vis' opgeruimd en worden aantallen zodanig gereguleerd dat de overgebleven vissen zich beter kunnen ontwikkelen. Iets waar ook de vissers rechtstreeks belang bij hebben!

Het vermoeden dat de vissers uitspreken, dat de Aalscholvers hen schade zouden toebrengen is een oud en achterhaald idee. Eerder hebben wij in Nederland ook zo'n verhaal gehad. Van Dobben noemde de schade in 1952 in het IJsselmeer voor de vissers als zijnde tien procent voor Paling. Bij deze, zowel als bij datgene wat de Zeeuwse vissers momenteel ten berde brengen, wordt met een aantal zaken geen rekening gehouden. Eén daarvan is de moge-

lijkheid dat deze vissen op andere wijze zouden kunnen omkomen. Er wordt ook geen rekening gehouden met het feit, dat het ook in het belang van de vissers is, dat een voldoende aantal visen in de waterhuishouding aanwezig blijft.

Wanneer wij het verhaal van de vissers als zijnde juist interpreteren dan is er een conclusie eenvoudig te trekken. De vissers zouden wel eens de beperkende factor kunnen zijn bij de ontwikkeling van aalscholverpopulaties. In dat licht zou de discussie wel eens gevoerd kunnen gaan worden of er aan de vissers geen beperkingen dienen te worden opgelegd. Het wordt zo langzamerhand hoog tijd dat het Nederlandse vissersvolk zich eens losmaakt van allerhande achterhaalde conservatieve ideeën. Zij dienen zich te voegen naar internationale verworvenheden. Deze laatste zijn namelijk voor het overleven van de maatschappij als zodanig van groter belang dan het gezeur van deze kleine belangengroep. Bovendien, er zijn meer vissersculteren op deze planeet die in hun werkmilieu heel goed hebben leren omgaan met de factor visetende vogels. Zou het geen idee zijn om daar eens in de leer te gaan?

w.g. Pierre Maréchal
EEBV/667

Landelijke olieslactoffertellingen

In de 'Nieuwsbrief NSO', nummer 19 (5e jaargang, nummer 3) van het Nederlands Stookolieslactoffer-Onderzoek geeft C.J. Camphuysen een overzicht van de landelijke olieslactoffertellingen in februari in Nederland, 1965-1984. Deze landelijke tellingen in februari over de jaren 1965-1984 geven inzicht in de omvang van de wintersterfte van vogels in het zuidelijke gedeelte van de Noordzee. De gevonden aantallen wisselen sterk van jaar tot jaar. Algemene trends zijn gevonden voor duikers, zeeëenden, *Larus*-meeuwen en een aantal specifieke zeevogels. Duikers en zeeëenden worden steeds minder veelvuldig als olieslactoffers gevonden. *Larus*-meeuwen worden steeds meer gevonden, terwijl het oliebevuilingspercentage in recente jaren afneemt. Drieteenmeeuw, Alk en Zeekoet worden in de jaren tachtig plotseling in veel grotere aantal als olieslactoffer aangetroffen. Nader onderzoek is een vereiste om de mogelijke oorzaken voor deze trends na te gaan.

Het grootste gemis bij de interpretatie van olieslactoffertellingen is kennis betreffende het voorkomen van de soorten op zee. Inventariserend onderzoek, maar ook geïntegreerd oecologisch onderzoek daarnaar, zoals geïnitieerd door Blake et al (1984), is een eerste vereiste. Vergelijkend onderzoek naar het voorkomen van olievervuiling in het zuidelijke deel van de Noordzee is eveneens gewenst. Ten slotte is van groot belang dat de landelijke tellingen in West-Europa worden voortgezet en eventueel uit te breiden met bijvoorbeeld verdriftingsexperimenten.

Het door het Nederlands Stookolieslactoffer-Onderzoek (NSO) uitgegeven tijdschrift 'Nieuwsbrief NSO' wordt bekostigd door abonnementsgelden. De contributie bedraagt f 15,- per jaargang (vier nummers), over te maken op gironummer 4 607 387, ten name van C.J. Camphuysen, Westzanerdijk 210, 1507 AM Zaandam, 075 - 313 660.